

Mala smo zemlja velike kulture, unatoč preprekama - neka tako i ostane

(/media/k2/items/cache/b0b44f23ca1e03c90b6f952a7b5b12ce_XL.jpg)

PODIJELI: [Podijeli](#)

Kad se kao država predstavljamo svijetu uvijek je najčešće u prvom planu turizam (pa se ponosimo velikom zaradom), tu su ulaganja u velike infrastrukturne pothvate (značajni za bolju komunikaciju u ovom našem užurbanom svijetu), itd, a o umjetnosti / kulturi se govori nekako usput. Ili kad netko dobije nagradu van granica Hrvatske ili je neka značajna obljetnica nekog velikog umjetnika u pitanju, a važni su i zaslužni i ima ih mnogo. Evo u zadnje vrijeme s pravom se puno piše, govori, izvodi razna djela koja su nam ostavili u nasljeđe veliki Marko Marulić, Antun Gustav Matoš, Ivana Brlić Mažuranić ili evo posljednjih dana Slobodan Novak. Svaka je prigoda važna da se progovori i napiše nešto ili kaže o velikim i značajnim umjetničkim djelima, ali zapravo je potrebno uspostaviti sustav djelovanja i predstavljanja umjetnosti i u jednom širem i u užem smislu te riječi. Širem – da o velikanima našim vezanima uz umjetnička područja te o njihovim djelima zna što više ljudi, a u užem – da ih tumače stručnjaci, znanstvenici humanističkog opredjeljenja koji će protumačiti to njihovo stvaranje koje nam može i mora biti na ponos, koje je naš identitet. Tada je u prvom planu, kako i priliči, djelo koje stoji iza njih, tj. iz njihovoga pera, kista, glave, inspiracije i kreacije! I, kako pjesma kaže - sve su ostalo nijanse...

Krešimir Dolenčić: kultura donosi dobit i najviše treba ulagati u umjetnost i obrazovanje

Proteklih dana svima je svojevrsnu „lekciju“ svojim riječima, promišljanjima, stavovima dao Krešimir Dolenčić, profesor na ADU u Zagrebu, veliki režiser i dramske i glazbene literature. - Malo nam treba – treba nam više ulaganja u umjetnost i obrazovanje - kaže lakonski, u dobroj vjeri i uvjeren da je u pravu (a jest) Krešimir Dolenčić. kao gost kod Romana Bolkovića na HRT-u, u emisiji 1 na 1... A Dolenčić je samo ove godine (a brojne i vrlo kreativne predstave i manifestacije su iza njega, a i ispred njega – nadamo se) postavio 20 „komada“ ističe, i to ne slavodobitno i nadmeno (kao neki koji mu nisu ni do koljena) nego radosno i uz komentar – „A što ću kad ništa drugo ne znam raditi.“ I dobro je što ne zna, jer ovo što radi – radi fantastično. „Ekvinocij“ na DLJI je odjeknuo poput bombe - ne one koja razara nego one koja odjekuje dobrom energijom, s dobrim glumcima (atraktivnim a znalački jakim – jer Zrinka Cvitešić i ostali iz ekipe to jesu), na dobro odabranom mjestu – na otvorenom prostoru, unatoč brojnim turistima ili baš zbog njih ...

A znamo da je Dolenčićev „Ero“ dugi niz godina na repertoaru, te da je učinio čudo kad je postigao da zbog njega i njegovog postavljanja „Zrinskoga“ u Japanu ariju „U boj, u boj“ zna gotovo cijela populacija te daleke a zbog toga bliske zemlje itd. Pa kad on kaže kako je sramota da od 1895, nakon zagrebačkog HNK, u glavnom gradu Hrvatske nije izgrađeno nijedno kazalište naravno da je u pravu. Ostali su nekako postavili scene i organizirali izvođenje predstava u za to nepredviđenim prostorima. Svi rade nekako na nivou improvizacije i snalaženja koje je svakako inventivno i nadahnuto ali ne odgovara današnjem vremenu. A država zapravo ne ulaže dovoljno ,rekli smo već, u kulturu i obrazovanje. Bravo za Dolenčića – još kad bi ga čuli i poslušali - i ministrica Nina Obuljen Koržinek i svi koji vode kulturnu politiku (pa i financije – jer bez njih ništa) kao da je, na žalost baš ona / umjetnost zadnja na ljestvici prioriteta. Svatko, zapravo mnogi se snalaze, a ima puno i starijih kadrova i mladih zanesenjaka koji vole umjetnosti svih vrsta i na najvišem nivou je „stvaraju“, ali nije to pravi način rješenja problema kulturne politike u Hrvata !

Jer, tragom negdašnjeg slogana ostajemo mala zemlja za veliku kulturu, (ali samo potencijalno, jer nas „koči“ ulaganje u gotovo sve grane umjetnosti). Ipak, možemo biti zadovoljni: ako zastanemo u kazalištu kao izvedbenom načinu propitivanju nas danas i ovdje – bez obzira je li riječ o klasiku (poput Radovana Ivšića i njegovog Gordogana) ili nekog skroz novog pogleda na teatar kojeg nudi Borut Šeparović (vezanu za najvažniju sporednu stvar na svijetu, a to je naravno – nogomet), ako znamo da očekujemo „Interliber“ da su neposredno pred nama Gavellini dani i još mnogo toga – ponos je tu. Na sve one entuzijaste bez obzira na okolnosti djelovanja ustraju u nastojanju da obogaćuju naš život

Dio krivnje je i na publici koje bi moglo biti više

Ako se vratimo umjetnosti u njezinoj suštini ljudi su, ističe Krešimir Dolenčić, nervozni, pa su neprestano u nekom stanju PTSP-ja, a to za umjetnost nije dobro. Međutim, naglašava on i neku vrst krivnje same publike koja kod nas oko 10 posto stalno odlazi u kazalište i na ostala kulturna događanja, dok u Sloveniji na primjer taj postotak raste na 27 posto. Svakako, želja da publike bude što više je utemeljena. Zanimljiv je i stav poznatoga redatelja da umjetnost, tj. kultura (i obrazovanje također, ali o tome smo u ovoj seriji ovih tekstova već pisali) zarađuje tj. donosi prosperitet. Pa kaže da zna za mnoge zapuštene kvartove u velikim državama i gradovima koji su „procvjetali“ nakon što je baš kod njih izgrađeno kazalište. Jer ono sa sobom „donosi“ građevinske investitore, lokale i

prodavaonice – svi oni na neki način onda podižu standard tog dijela grada. Kazalište je dakle središte i svojevrstan magnet kreacije i izvrsnosti, a onda su sve uokolo zadovoljni ljudi koji imaju novi izvor zarade u lijepom, uređenom a ne zapuštenom okolišu. Sigurno ove riječi velikog našeg kreativca i vrijednog redatelja ogromne stvaralačke i kreativne energije neće i ne bi smjele ostati bez odjeka. I drugi su „dizali svoj glas“, ali eto sad se sve nekako sklopilo u tom hrabrom i značajnom nastupu koje mnogima može biti poticaj. Utopija? Sigurno nije nego prava stvarnost.

Boris Beck: Govor ne može bez slušanja kojih ima bezbroj

A kad je o utopiji riječ pogledajmo što kaže Boris Beck u jednom „Vijencu“ (a „Inkluzija“ se upravo gasi što je jako tužno), što ističe, svojim preciznim i nadahnutim riječima, u tekstu s nadnaslovom Zamišljanje utopije kao beskonačnog niza ujedinjenih čitatelja / Čime punimo Babilonsku knjižnicu?: - Mi više obogaćujemo sebe nego što je obogaćen govornik. Zato ima mnogo čitatelja, a malo govornika, jer među ljudima lijenost jako prevladava. No kad jednom napravimo stroj za primanje novih poruka mi daleko više obogaćujemo sebe nego što je obogaćen govornik. Jer govor je, ponovimo, samo jedan, a uspješna su slušanja mnoga, i možemo ih kroz život doživjeti bezbroj; jezik nam ostaje samo jedan, ali broj ušiju može nam postati beskonačan.

Možemo upotrijebiti i feminilnu metaforu - u činu slušanja, rađa se slušatelj, i mi možemo, biti roditelji beskonačnog mnoštva tih bića, koja razumiju druge. Plodite se i množite se, vi drugi, eto, to bi bila božanstvena zapovijed te utopije. Govor bez slušanja beživotan je svijet, distopija u koju srljamo. Babilonska knjižnica, umjesto da se puni razumom i ljubavlju, širi se mržnjom i galamom. – mudre su riječi uglednoga Borisa Becka.

Nemogućnost dogovora stara je naša boljka koju valja - prevladati

A sad, kad je o galami riječ (kako je sve povezano), nemogućnost dogovora između Branka Franceschija, čovjeka koji je na čelu Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti (NMMU) i Hrvatske akademije dramske umjetnosti (HAZU) nevjerojatan je. Vlasništvo nad nekim (da ne kažemo svim) umjetninama trebalo bi biti lako dokazivo, ali čini se da nije. Pa su se opet prije nekoliko dana oglasili iz HAZU-a, a ministrica Nina Obuljen Koržinek stalno apelira na „razumno rješenje“ - to je u teško stečenoj demokraciji ono što jedino i može učiniti. U međuvremenu Franceschi će, tj ustanova kojoj je na čelu, vrlo brzo dobiti prostor u Oktogonu što je nedavno obavljeno na simpoziju u MH i što je za svaku pohvalu, jer je bivša zgrada Nacionalnog muzeja moderne umjetnosti stradala u potresu i bilo je problema ... Dakle, mogu se stvari rješavati kad se želi i hoće i može i – zna. No, riječ je o privremenom rješenju, a za sada se stavovi ipak dokazuju na sudu.

Šteta za kulturu, za dojam koji se ostavlja na potencijalne posjetitelje tih prostora, na sve one koji drže da su umjetnost i kultura, a također, obrazovanje, uvijek nešto lijepo i uzvišeno, nešto srcu blisko a nacionalnom ponosu dragocjeno. Pa neka bude tako . molim odgovorne da promisle i sjednu za stol bez sudaca. Važne institucije poput MH i LZMK primjer su za jedno visoko stručno a bez afera i ikakvih prijevora djelovanje: sjajno su postavile zadatke i vrijedno rade na realizaciji važnih planova za napredak rada. Kod prvih ističem Zakon o jeziku, prijeko potreban. Ekipa koja će ga raditi zna što im je činiti, a Leks je sve otvoreniji prema novim tehnologija, a pa su tim dostupnija i blaga

koja posjeduje (najbanalnije rečeno – tamo je sve o svakome koji iole nešto znači ovdje kod nas – nekad a i danas, A prisutan je i cijenjen u svijetu LZMK u raznim stručnim asocijacijama - što je za svaku pohvalu.

Traje „Mjesec hrvatske knjige“, a i inače smo s knjigama na ti

S knjigama smo na ti, iako je dojam zanimljiv: Mjesec hrvatske knjige toliko je razgranat (od šetnja s Ivanom Brlić Mažuranić do atraktivnih događaja (u gimnaziji u Požegi npr.) da mnogi projekti prolaze - ispod radara,. Ali neka – glavno je da se radi, čita, kreira ... na sve strane naše države. Uostalom, pisaca kao da je sve više i sve su vidljiviji i prisutniji u javnom prostoru, nakladnici vrijedno rade prevoditelji također sve više bivaju spominjani i cijenjeni. Dolazi „Interliber“, a klubovi čitatelja niču kao gljive poslije kiše. Ljudi žele čitati, dati sebi malo poticaja za razmišljanje i shvaćanje svijeta na jedan dublji a ne samo površni način. Shvaćaju da nije sve u onome imati nego je nešto i u onome znati i dublje zaviriti u svoj duševni a ne samo svakodnevni zapravo prozaični život. .. U tome su im sjajna potpora prevoditelji koji u ova teška vremena za kulturne kreativce sjajno rade svoj posao. Drago mi je da su prepoznati kao važni sudionici u tiskanju uvijek novih kvalitetnih naslova i da izvrsno rade svoj posao. Kad ih slušate i vidite npr. u emisiji Klub čitatelja kod Vlatke i Dražena na HR 3 (a HRT ima doista sve bolje i raznovrsnije emisije iz kulture, o čemu je u ovom skupu tekstova već pisano ponešto) – imaju što za reći, dokazuju koliko su stručni, koliko proučavaju materiju koju onda suvereno prenesu čitateljima. Dosta rade sjajan posao.

Pojam dobrih TV emisija su Art a la carte, Posebni dodaci i još puno njih (pa i kratki VIK – Vijesti iz kulture - maksimalno iskorišten!, tu su i sjajni dokumentarci, a na Radiju je III program neprikosnoven – stručan, prijemljiv, atraktivan ...) mnogi prilozi na 4. programu, pa razgovori dobro pripremljenih autora kao što su Tončica Čeljuska, Jelena Jindra, Karolina Lisak i mnogi drugi ... Što još kaže uvijek produktivni (i u drami i u operi) Dolenčić, jer smo njime počeli pa mu se valja opet vratiti? Umjetnici su u stalnom PTSP-ju, jer se više troši na tzv. hladni pogon a manje na kreativna rješenja, repertoarna itsl. Zapravo je riječ o nedostatku vizije, ističe s pravom. Ima još problema, kao što je onaj s kritikama u novinama, sukob novog i starog postoji i kroz tiskane i e knjige. Ali taj je sukob opravdan i neminovan, jer i jedni i drugi – listaju i čitaju tj slušaju (sjetimo se citiranoga Becka) knjige kojih ima – na izbor (evo najnovija književna nobelovka je već prije te najveće nagrade bila u nas prevedena). Teme su još mogle i morale biti iz likovnosti, pa iz zasluženog povratka stripa na „velika vrata“, iz glazbe i plesa, posebno suvremenog. Ali, umjetnost je razgranata biljka čiji „listovi“ ne ispadaju ni zimi ni ljeti nego nam daruju – trajni užitak i zadovoljstvo. Dakle, teme će se nastaviti, jer vape za predstavljanjem.

Za kraj ovdje je dio izvještaja članova OMH s nedavno održane Glavne godišnje skupštine u MH. Jer su citirali Ninu Škrabea, koji ima upozorenja ali i savjete, dakle prave riječi: "Umjesto svehrvatske pomirbe, proklamirane prigodom stvaranja neovisne države, danas se na svakom koraku susrećemo s podjelom na "lijeve" i "desne", na "komunjare" i "ustaše", na "naše" i "one druge", s međusobnim vrijeđanjima i mržnjom. Kao da su na hrvatskoj Golgoti s križa sišli lijevi i desni razbojnik pa se mire pijući i vrijeđajući se za šankom, a treći čovjek, onaj u sredini, postidjeni i razočarani Krist, i dalje visi na križu. Kako te probleme riješiti riječ je u dramama objavljenima u ovoj knjizi, od kojih su neke

već zaigrale na pozornicama renomiranih hrvatskih kazališta." Pratit ćemo savjete iskusnoga književnika, koji iz malene Jaske ima, razvidno je, važne poruke. A znamo: lako je pitati. Ali valja nam na pitanja i izazove i odgovoriti.

Tekst je objavljen uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije (AEM) iz Programa za poticanje novinarske izvrsnosti 2024. god, tema je Kultura – što je sve ugrožava i zašto (Poticanje Kvalitetnog novinarstva 2024.)
